

Tapio Koivulan (ILA:n jäsen) raportti Malagan ICSP-konferenssin vuoroasumisseminaarista 2.-3. 12.2019

International Council on Shared Parenting (ICSP) järjesti joulukuun alussa Malagassa konferenssin yhteishuoltajuudesta, johon minulla oli mahdollisuus osallistua. Vaikka yhteishuoltajuus oli konferenssin keskeinen teema, sen aikana käsiteltiin muitakin lasten ja vanhempien oikeuksiin liittyviä asioita, kuten vieraannuttamista, lapsen etua, YK:n lapsen oikeuksien sopimusta ja kansallista lainsäädäntöä lasten oikeuksiin liittyen.

Koska konferenssin tapahtumapaikka oli Espanjassa, ja paikalla oli suuri määrä espanjalaisia asiantuntijoita, espanjalainen lastensuojelulaki nostettiin esille monen asiantuntijan puheenvuoroissa. Tämän vuoksi konferenssi antoi hyvän yleiskuvan Espanjan lastensuojelutilanteesta. Yhteishuoltajuus ja vuoroasuminen ovat verrattain uusia ilmiöitä Espanjassa, mutta ovat nopeasti yleistyneet viime vuosina. Syynä tähän muutokseen eivät ole lakiuudistukset, vaan tuomioistuinten muuttuva lain tulkinta. Asenteet vanhemmuutta ja lapsen etua kohtaan ovat kehittyneet, ja tämän kautta vuoroasumisesta on muodostunut oletus, jota pidetään laajalti yllä Espanjassa. Espanjan eri kuntien välillä on kuitenkin edelleen eroja asian suhteen.

Vuoroasumiseen liittyviä etuja ja vaikeuksia tarkasteltiin konferenssin aikana melko monipuolisesti. Muun muassa rintaruokittavien lasten vuoroasumismahdollisuudet nostettiin esiin, mikä oli kiinnostava näkökulma. Myös kysymys verotuksesta vuoroasumistilanteissa mainittiin – kun lapsella on kaksi vanhempaa eri talouksissa, verotukseen liittyvät kysymykset voivat muodostua hankaliksi, ja tästä muodostuva järjestelmä on altis väärinkäytöksille. Vuoroasumisen edut tuotiin kuitenkin myös hyvin esiin – tanskalainen Jesper Lohse mainitsi, että yhteishuoltajuuden ja vuoroasumisen hyödyistä on huomattavasti tieteellistä ja tilastollista näyttöä, ja muistutti, että isien ja äitien tasa-arvoisuus palvelee lapsen etua. Belgialainen tutkija Jan Piet H. de Man esitti tilastoja vuoroasumisesta ja tuli siihen lopputulokseen, että sen tulisi olla lähtökohtana. Lluis Flaquer kuitenkin muistutti omassa puheessaan, että jopa Euroopan unioniin kuuluvia maita on hankala vertailla toisiinsa, koska tiedot ovat monimuotoisia ja kerätty eroavilla tavoilla.

Yhteishuoltajuuden ja vuoroasumisen yleistymisen nostettiin esille moneen otteeseen, varsinkin Espanjan kansallisen järjestelmän yhteydessä. Vaikka muutosta on tapahtunut monissa eri maissa, jotkin eivät ole reagoineet samalla tavalla yhteiskunnallisiin muutoksiin. Esimerkiksi Irlannissa, Unkarissa ja Skotlannissa yhteishuoltajuus ei ole saanut kovinkaan paljoa kannatusta tuomioistuinten ja poliittisten päättäjien keskuudessa.

Myös vieraannuttaminen mainittiin useaan otteeseen konferenssin aikana. Yksi ICSP:n järjestäjistä, Edward Kruk, piti puheenvuoron vieraannuttamisen perusteista. Vieraannuttaminen tuotiin myöhemmin esiin useita kertoja, ja sen vakavuudesta ja ehkäisemisestä jaettiin tilastollista tietoa ja psykologisia malleja, joiden avulla vanhempien välistä vuorovaikutusta voitaisiin parantaa. Tähän sisältyi muun muassa Päivi Hietasen esittelemä ”Cooperative Parenting Triangle” ja Celia Lillon mainitsema P.I.F.E-malli.

Konferenssissa käytiin läpi lasten oikeuksia hyvin laaja-alaisesti, ja sitä tarkasteltiin monesta eri tieteellisestä näkökulmasta, ja monen eri maan käytäntöjen kautta. Muita tärkeitä aiheita konferenssin aikana olivat huoltajuuskiistojen sovittelu tuomioistuinten ulkopuolella, ja se että tuomioistuinten päätösten tulisi olla hyvin perusteltuja, jotta lapsen etu toteutuisi. Näistä jälkimmäiseen liittyen annettiin esimerkki Espanjasta, jossa huoltajuuspäätösten huolellista perustelua varten on olemassa lista kriteereistä, jotka täytyy mainita päätöksen yhteydessä.

Konferenssin loppupuheenvuorossa muistutettiin, että lasten suojeleminen on ympäri maailmaa noussut keskeiseksi tavoitteeksi, ja siihen liittyvät kehitykset ovat siirtäneet lapset päätöksenteon ytimeen. Yhteishuoltajuuden ja vuoroasumismallin yleistymisen on yksi merkki tästä muutoksesta, ja tärkeä askel lasten oikeuksien ja vanhempien tasavertaisuuden suojelemiseksi. Lasten oikeuksien suojelemista tulisi parantaa sekä lainsäädäntöä päivittämällä, että yleisten käytäntöjen kehittämällä.